

HET ZILVERMEEUWENVRAAGSTUK IN 1956

M. F. MÖRZER BRUIJS.

(afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer)

De Zilvermeeuw (fig. 1) is een van onze mooiste en interessantste vogels en er is stellig niemand die hem zou willen missen. Het is evenwel een soort die binnen de perken moet worden gehouden. Dat is jarenlang niet gebeurd en daardoor hebben de Zilvermeeuwen de vogelbeschermers in Nederland in de laatste 25 jaar voor grote moeilijkheden geplaatst. Zij zijn zo talrijk geworden, dat zij andere vogelsoorten in hun voortbestaan bedreigen, soms zelfs zo erg, dat plaatselijk voor uitsterven van die soorten moet worden gevreesd.

Het Zilvermeeuwenvraagstuk is daarom sedert 1934 ernstig in studie genomen en aangepakt, met het gevolg dat nu reeds meer dan 20 jaar in enkele van de grootste kolonies de meeuwen geregeld onder controle worden gehouden. De toename van het aantal nakomelingen wordt daar afgeremd door het stelselmatig rapen en schudden van de eieren. Deze maatregelen hebben, waar zij consequent werden uitgevoerd, succes gehad, maar toch niet zo, dat daarmee over de gehele linie alle moeilijkheden zijn opgelost.

Tussen 1925 en 1930 bestond de totale zilvermeeuwenbevolking van Nederland uit ongeveer 8 à 10000 broedparen, verdeeld over ongeveer 20 kolonies, en vrijwel even zoveel nog niet volwassen dieren. Deze vogels leefden langs de gehele kust verspreid zonder dat zij overlast veroorzaakten. Het aantal was dus niet te groot. Er werden wel eens eieren en jongen van andere vogels geroofd, maar de schade daardoor veroorzaakt was niet groot genoeg om speciale maatregelen te nemen. Door verschillende oorzaken, onder andere

door de bescherming, nam na 1930 het aantal Zilvermeeuwen geleidelijk toe. In 1938 werd het aantal broedparen geschat op 26000 en in 1939 was het nog groter. De schade aan eieren en jongen van andere vogels was toen zeer ernstig. Er waren zelfs gebieden waar vrijwel geen enkele jonge Bergeend, stern of Kluut meer vliegvlug werd. In 1939 werd daarom in de broedkolonies in beheer bij het Staatsbosbeheer begonnen met de eerste grote beperkingsactie. Na veel proefnemingen om de beste en onder de gegeven omstandigheden meest humane manier te vinden, werd overgegaan tot vergiftiging met strychnine in een stuk brood met boter. Er werden in 1939 daarmee op Terschelling bijna 10000 volwassen vogels gedood. Het resultaat daarvan is geweest dat de vogelstand in die omgeving zich geheel heeft kunnen herstellen. Gedurende de tweede wereldoorlog konden nergens de gewone beperkende maatregelen worden genomen. Er werden echter veel eieren verzameld in deze jaren van voedselnood, hoewel daarnaast op enkele plaatsen heel wat meeuwen in mijnenvelden veilig en onbereikbaar hun jongen groot brachten.

In 1947 werden de kolonies weer geteld. Het aantal broedparen was toen wel minder dan in 1939, maar toch om en bij de 18000. Sedert die tijd is het aantal wel ongeveer gelijk gebleven maar met een duidelijke neiging om groter te worden, ondanks het feit, dat er jaarlijks grote aantallen legsels onvruchtbaar werden gemaakt en zelfs oude vogels werden gedood. De Zilvermeeuwen zijn in het algemeen standvogels, die hun eigen kolonie trouw

blijven. Toch komt het voor, dat er meeuwen in de loop van hun leven overgaan van één kolonie naar een andere. Het is ook wel gebeurd, dat door bijzondere omstandigheden, bv. verstoring, hele groepen volwassen Zilvermeeuwen gedurende het broedseizoen verhuizen van hun oorspronkelijke broedgebied naar een ander terrein. Het is misschien daaraan te danken geweest, dat sommige kolonies op de wadeneilanden wel eens midden in het broedseizoen een invasie beleefden van volwassen Zilvermeeuwen, die er kwamen nestelen. Het bestrijden is dus iets dat niet plaatselijk moet worden aangepakt, maar voor het gehele land ineens en liefst in internationaal overleg.

Wanneer de meeuwen niet te talrijk zijn, voeden zij zich met wat zij van hun gading vinden op het strand en de wadden, meest mossels, kokkels, krabben, zeesterren, wormen, aas enz. Eieren en jonge vogels worden dan weinig genomen. Zodra de bevolkingsdichtheid hoger wordt, komen er steeds meer meeuwen, die zich, vermoedelijk door te kort aan voedsel, meer en meer gaan specialiseren op het roven van eieren en jongen van vogelsoorten, die in hun omgeving leven. Hoewel het misschien maar een gering percentage is, dat zich op deze roof toelegt, zijn de gevolgen er van zeer ernstig gebleken, vooral in periodes van slecht weer, wanneer de meeuwen niet zo gemakkelijk

Fig. 1. Zilvermeeuw bij zijn nest met eieren. Het felle oog en de forse snavel maken duidelijk, dat van nesten van andere vogels, welke door de Zilvermeeuw zijn ontdekt, weinig overblijft. Foto Simon de Waard, archief Stichting De Beer.

aan hun normale voedsel kunnen komen. Het zijn niet alleen de broedvogels onder de Zilvermeeuwen, die door hun roversmanieren de andere vogelsoorten schaden. Veel van het kwaad moet worden toegeschreven aan de rondzwervende, nog niet volwassen, eerste, tweede en derde jaars Zilvermeeuwen en stellig ook aan de honderden in Nederland overzomerende jonge grote Mantelmeeuwen.

Het meest worden eieren en jongen geroofd van Bergeend, Vissief, Noordse stern, plaatselijk Grote stern, van Kluut, Tureluur, Bontbekplevier en Strandplevier, Wilde eend en Slobeend, iets minder hebben gewoonlijk te lijden Kievit, Grutto, Wulp, Scholekster, Kapmeew en Stormmeew.

De laatste jaren zijn ook veel jonge Eiderenden het slachtoffer van de vraatzucht der Zilvermeeuwen geworden, vooral met stormachtig weer. Vroeger, een jaar of tien geleden, zagen de Zilvermeeuwen nog niet veel kans een jong bij een eidereendemoeder weg te halen, maar nu hebben de meeuwen zich daarin aangepast. Plaatselijk worden ook jongen van Fazanten, Patrijzen, Konijnen, Hazen en zelfs pluimvee genomen.

Er wordt ook schade gemeld door het vertrappen van helmaanplant en jong bosplantsoen in de duinen en van wege de bevuiling van waterbassins van duinwaterleidingen.

Hoewel er geen speciaal onderzoek naar is gedaan, is het op grond van waarnemingen in verschillende broedkolonies aannemelijk dat in Nederland onder natuurlijke omstandigheden de sterfte onder jonge Zilvermeeuwen in de tijd tussen het uitkomen en het vliegvlug worden niet zeer groot is. Misschien wordt zelfs wel 70 % van de nieuwe generatie vliegvlug. Er zijn kolonies in andere landen waar dat ook zo

is, maar er zijn ook gevallen bekend dat er als regel nog niet eens 30 % het vliegvlug stadium bereikt.

In de omstandigheden, zoals die in Nederland zijn, zouden, rekening houdend met de sterfte-percentages in de eerste levensjaren, berekend uit de beschikbare ringgegevens, ieder jaar ongeveer 9000 3 à 4 jaar oude vogels naar de broedterreinen komen om daar voor het eerst te broeden. De jaarlijkse verliezen van de volwassen broedvogelbevolking moet geschat worden op 6000 individuen, net als de vorige getallen berekend voor een broedvogelpopulatie van 20000 paar. De Zilvermeeuwenbevolking in Nederland zou dus snel in aantal toenemen, wanneer er geen beperkende maatregelen werden getroffen.

Het is eigenlijk heel merkwaardig dat van nature een groter aantal jonge meeuwen volwassen wordt, dan wenselijk is in verband met de overige vogelwereld. Het evenwicht is in ieder geval zoek. De oorzaak daarvan is waarschijnlijk gelegen in het feit dat in voorjaar en zomer de levensomstandigheden langs de kust in het algemeen gunstig zijn om een flink aantal jongen groot te brengen, terwijl tegenwoordig de herfst en de winter weinig opruiming meer houden, omdat vuilnisbelten van steden en dorpen en ander afval van de menselijke samenleving voldoende voedsel opleveren om de Zilvermeeuwen in goede conditie te houden. Vroeger was dat lang niet in die mate het geval.

Van 1946 tot 1954 werden er door het al eerder genoemde rapen, schudden en dergelijke ieder jaar bijna zoveel eieren, jonge meeuwen en plaatselijk ook wel wat oude meeuwen opgeruimd, dat het jaarlijkse overschot vrijwel werd opgevangen.

De totale zilvermeeuwenbevolking is daardoor niet hoger geworden maar bleef om en bij de 20000 paren sterk en dus toch

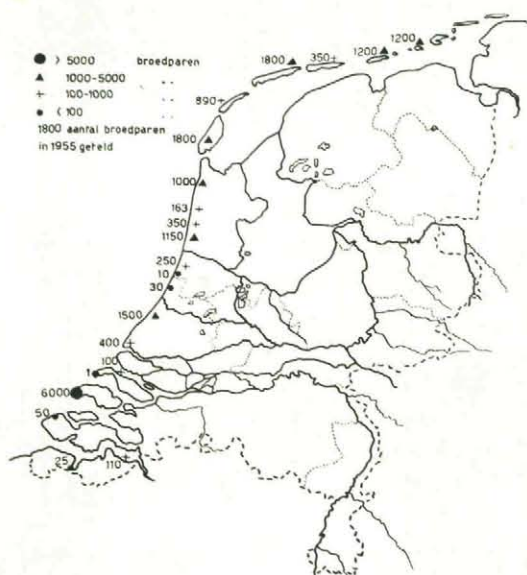

Fig. 2. Broedkolonies van de Zilvermeeuw in Nederland.

nog te hoog. Er werden daarom op aanwijzing van de Commissie voor Faunabescherming van de Voorlopige Natuurbeschermingsraad in 1954 en 1955 in de grotere kolonies maatregelen genomen om te trachten het meeuwental gedurende een korte periode van enkele jaren doeltreffend te beperken. Het was zelfs de bedoeling het aantal broedparen terug te brengen op ongeveer 10000 paar. Wanneer dat was bereikt, zou door het beperken van de nakomelingschap, door het ieder jaar weer onvruchtbaar maken van een deel van de legfels het verder op peil houden kunnen worden bewerkstelligd.

Deze bestrijdingscampagne was noodzakelijk en moet nog worden voortgezet hoezeer de noodzaak ook door iedere natuurliefhebber wordt betreurd. Gelukkig is het einde in zicht omdat de actie in 1954 en 1955 succesvol is geweest (fig. 2). Er werden respectievelijk 8000 en 10000 vol-

wassen Zilvermeeuwen gedood. Het is daardoor misschien mogelijk de vergiftiging na de campagne van 1956 te beëindigen en de beperking verder alleen door rapen, schudden en bespuiten van de eieren voort te zetten.

Het is mogelijk op die manier de Zilvermeeuwen voldoende onder controle te houden, maar dat kan alleen wanneer de beheerders van alle zilvermeeuwenkolonies meewerken.

Toch zal het nodig blijven de Zilvermeeuwen stelselmatig te verdrijven uit enkele duingebieden, die van grote betekenis zijn als broedterrein van sterns, Kluten etc. In die gebieden zal steeds iedere poging tot vestiging van Zilvermeeuwen moeten worden tegengegaan. Voorlopig zullen in het waddenzeegebied Vlieland en Griend en in het zuiden De Beer en de duinen van Voorne en Goeree in beginsel zilvermeeuwen-vrij worden gehouden. In de andere broedgebieden wordt ernaar gestreefd de kolonies in bepaalde terreinen te concentreren en het aantal paren per kolonie niet boven een bepaald maximum te laten uitkomen. Wanneer blijkt, dat in deze gebieden Zilvermeeuwen individueel toch nog het roven van eieren en jongen te zeer tot gewoonte maken, kunnen die individuen vermoedelijk het beste door afschot worden uitgeschakeld.

Wanneer het straks zover is, dat we met onze maatregelen de Zilvermeeuwen geheel onder controle hebben, kunnen wij weer zonder onplezierige bijgedachten overal langs onze kusten van de aanblik van deze prachtige vogels genieten. Het evenwicht, dat mede door menselijke invloed was verstoord, is dan door ons eigen toedoen weer hersteld.

